

dr. Török Attila

AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS DÉLKELET-EURÓPA. ADOTTSÁGOK, LEHETŐSÉGEK ÉS STRATÉGIÁK: BULGÁRIA, GÖRÖGORSZÁG ÉS TÖRÖKORSZÁG GAZDASÁGI FEJLŐDÉSE ÉS FELZÁRKÓZÁSI TELJESÍTMÉNYE AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ TÜKRÉBEN

1. Tézis:

Az „értékkülönbségek” az Európai Unió délkelet-európai irányú bővítése esetében jelentős szerepet játszanak.. A három országra jellemző, egymástól, de több tekintetben az EU többi tagországában megfigyelhetőtől is különböző identitást az eltérő civilizációs/szociokulturális tényezők magyarázzák. Ezek a tényezők erős hatással vannak az Európai Unió alapértekeinek egy-egy társadalmon belüli érvényesülésére. Ugyancsak ezekre a tényezőkre vezethetők vissza Bulgária, Görögország és Törökország európai integrációjának ugyan fáziseltéréssel jelentkező, de részben hasonló problémái.

2. Tézis:

A déleurópai országok közvetlen mezőgazdasági, illetve az uniós alapokkal kapcsolatos érdekeik ellenében támogatják a török csatlakozást. Ez különösen Olaszország és Spanyolország esetében igaz. A dél-európai országoknak a török teljesjogú tagságot támogató pozíciója mögött egy, az Unió majdani belső erőviszonyaival összefüggő törekvés körvonalazódik.

3. Tézis:

Bulgária esetében a Törökországhoz hasonló, jól kirajzolódó polarizálódás nem fedezhető föl az egyes tagországok álláspontjában. A bolgár integrációs törekvések francia-olasz támogatása nem speciálisan az országhoz kötődik. Inkább a bolgár-román csatlakozási törekvések blokkosításából eredő, másodlagos hatásról beszélhetünk.

4. Tézis:

Törökország politikai intézményrendszere, különösen szélesebben értelmezett politikai kultúrája nem volt képes a legtöbb tagjelölt országban megfigyelhető gyors átalakulásra. A makrogazdasági instabilitás jelenségeit ezen átalakulás hiányával magyarázzuk.

5. Tézis:

A délkelet-európai térség regionális szerveződése nem mentesek valamilyen lokális konfliktus logikáját tükröző „átkaroló” diplomáciai lépés szándékától. Ezekben az esetekben az „összbalkáni érdek” jelszavai mögött nem nehéz felfedezni a szembenálló fél „bekerítésének” törekvéseit.

6. Tézis:

A Törökországnak juttatott pénzügyi támogatások alacsony szintjét jelzésértékűnek tekintjük a török teljes jogú tagsággal kapcsolatos EU álláspontot illetően. Ezek mértéke ugyanis szoros egybeesést mutat az Uniónak az egyes országokkal kapcsolatos elkötelezettségével. E megközelítés jelentőségét árnyalja, hogy a délkelet-európai tagjelöltek esetében a teljes jogú tagság előnyeinek racionális-kalkulatív, így a költségvetési kapcsolatokra korlátozódó mérlegelése kevésbé kielégítő, mint a többi tagjelölt országban.

7. Tézis:

A tagjelölt országok állampolgárai az Európai Unióról, mint a demokratikus és gazdasági/jóléti értékek tekintetében is előkelő helyet elfoglaló országközösségről viszonylag sokat tudnak.. A csatlakozási folyamatnak országukra gyakorolt hatását illetően azonban csak kevés ismerettel rendelkeznek. A csatlakozás minden országban mért többségi támogatása ezért sajátos társadalompszichológiai, ill. tömeglélektani diszpozícióra enged következtetni.

8. Tézis

A görög felzárkózási erőfeszítések másfél évtizedes kudarca fontos figyelmeztetést hordoz. Eszerint az intézményi-gazdaságszerkezeti feltételek hiányában a teljes jogú tagságnak és a jelentős uniós erőforrások átengedésének kombinációja sem feltétlen garancia az Unió fejlettebb országai gazdasági teljesítményének közelítésére. A kevésbé fejlett, periféria-országok versenyképességi és strukturális problémái a csatlakozás után felerősödve hallatnak magukról.

9. Tézis:

Törökország és az Unió viszonya egyedülálló módon jelzésértékű az Unió stratégiai céljairól és eltérő civilizációkat befogadó képességéről-hajlandóságáról. Az erről alkotott hipotéziseket Törökország integrációs erőfeszítéseinek további sorsán keresztül ellenőrizhetjük.